

Mezinárodní česko-polský projekt „Příroda bez hranic“

Ochrana životního prostředí, využití přírody jako nejpřirozenější učebny, prožitkové učení, snaha vybudovat děti k aktivitě a všímavosti, zvednout je od počítačů, uvědomit si celosvětový význam ochrany a tvorby životního prostředí – to vše nás vedlo k formulování cílů a obsahu tohoto dlouhodobého mezinárodního projektu. A myšlenka vůbec nemusela pocházet z Bruselu ani z Prahy. Entuziasmus a odbornost, přes všechny peripetie našeho školství, v mnohých z nás zůstává.

Projekt **Příroda bez hranic** vznikl na základě dlouhodobé, velmi dobré příhraniční spolupráce s polskými partnery budovaného Euroregionu Silesia. Klade si za cíl zapojit české a polské děti a pedagogy do studia zemědělsky využívané krajiny, se záměrem provést důkladný průzkum její ekologické stability a následně navrhnout její ozdravení – biokoridory, vedoucí od řeky Opavy u Palhance na Opavsku až po řeku Odru u Ratiboře. K činnostem byly vybudovány opavské i mimoopavské školy. Stejně tak i v Polsku, od hranic v Sudicích až po Ratiboř se zapojili žáci a studenti polských škol.

Projekt byl zpracován do těchto etap:

1. etapa (rok 2000-2001): Provedení osvěty na všech školách, osvětlující význam a zahájení mapování ekologicky významných segmentů krajiny a potenciálních ekosystémů. Zapojení žáků a studentů ze škol Opavska a Ratibořska do projektu v rámci přírodovědných praktik, kroužků nebo biologických olympiád a středněškolské odborné činnosti.

2. etapa (rok 2001-2002): Na základě průzkumných terénních zjištění byla navržena lokalizace biocenter a přírodních biokoridorů, respektive, byla navržena opatření pro ozdravení krajiny.

3. etapa (rok 2002-2004): Provedení vhodných zásahů do krajiny – výsadba remízků, osazování vodních toků, obnovení vodních nádrží apod.

Prakticky před žáky, studenty a učiteli na Opavsku a v Polsku stál tento úkol: porozhlédnout se po okolní krajině, všimnout si zajímavých krajinných prvků (řeky, potoka, remízku, samostatných stromů, stromořadí, tůňek, rybníku). Pořídít jejich fotografie a zpracovat ekologický průzkum dané lokality v různém ročním období do záznamových listů. Jak je takový průzkum zajímavý? Co všechno poznáme při tematických přírodovědných vycházkách do okolí? Jak je najednou učivo botaniky, zoologie užitečné a pestré? Ohmatat si přírodniny, srovnávat nejen podle obrázků? Pochopit zásahy člověka do přírody? Terénní práce žáků a studentů byly motivovány získáním vydaných samolepek krajinných prvků Opavska a Ratibořska, v české a polské verzi, resp. z české a polské příhraniční oblasti.

A jaké jsou naše zkušenosti?

V hodnoceném období bylo do projektu přímo zapojeno více než **190 dětí a učitelů**

(práce v terénu). Přímou v terénu bylo odpracováno asi **300 hodin**.

Nepřímou pak na všech doprovodných akcích (výstavy, exkurze, výměnné návštěvy) asi **2000 dětí a pedagogických pracovníků**.

Akce připravené v rámci projektu

1. Společné akce

- projekt poprvé prezentován na stejnojmenné výstavě 17.11. 2000 v Pedagogickém centru Ostrava, pracoviště Opava (ekologická část) a Gymnáziu Krnovská (výtvarná část)
- dne 27.11. 2000 byl u hraničního přechodu Sudice – Pietraczyn vysazen za účasti ZŠ Vrchní v Opavě, 1. Podstawowe szkoły a 2. Licea v Ratiboři „**Strom přátelství**“ jako symbolické zahájení projektu
- v letech 2001 – 2002 proběhly s tématem Příroda bez hranic dvě výstavy v Opavě a dvě v Ratiboři
- společná česko – polská exkurze po trase navrženého biokoridoru Opava – Ratiboř (polský a český autobus dětí a pedagogů) – 20. 2. 2002

2. Práce v terénu

- do průzkumu ekologické stability se zapojilo 11 škol z okresu, výsledky zpracovalo 6 škol (ZŠ Hlučín - Tyršova, ZŠ Sudice, ZŠ Hlučín - Rovniny, ZŠ Oldřichov, Gymnázium Hlučín a ZŠ Vrchní v Opavě)
- projekt posloužil i jako téma práce studenta hlučinského Gymnázia Jakuba Kubačky pro **Středněškolskou odbornou činnost „Průzkum ekologické stability krajiny“** - práce byla hodnocena jako nejlepší v krajském kole v roce 2001
- v roce 2001 a 2002 se s tématem Příroda bez hranic zúčastnilo okresních kol **Biologické olympiády** 5 žáků základních škol
- dosud byl průzkum proveden u **78 krajinných segmentů** v zemědělské krajině podél česko-polských hranic
Například:
 - Reka Opava – splav u Palhance
 - Piskovna na Palhanci
 - Vodní nádrž Stříbrné jezero s okolím
 - Potok Ostrá
 - Remízky Gruby
 - Pole a travnaté pásy mezi poli a komunikací
 - Předěly mezi poli, které neslouží jako komunikace

- Polní komunikace
- Tůňka Frajhuzy
- Kateřinský potok
- Potok Chmutovec – remízek s bažinami
- Potok Chmutovec – oblast mezi remízem a Služovickým lesíkem
- Služovický lesík
- Vrbový porost v polích u Služovic
- Hněvošický háj – přírodní rezervace
- Louky u Hněvošického potoka
- Rybník v Hněvošicích
- Hněvošický lesík u rybníka
- Hněvošický potok a mokřady u Cikalova mlýna

3. Ekologické učební pomůcky

- v rámci projektu byly zpracovány **nástěnné vitríny** (100 x 80 x 10 cm), které představují ekosystém u vody (rybník v Hněvošicích), ekosystém lesa (Hněvošický háj) a ekosystém pole (Kateřinky)
- vitríny, které jsou doplněny příslušnými **potravními pyramidami** (80 x 40 x 5 cm), slouží jako výzdoba učebny přírodopisu na **ZŠ Vrchní v Opavě** a chodby na **Gymnáziu v Hlučíně**
- výsledkem sběru přírodnin v terénu, v rámci projektu, je soubor 5 krabic (50 x 40 cm) nazvaný **Stopy života v lesním ekosystému**

4. Propagace, medializace projektu

- v rámci popularizace projektu byly připraveny sjednocující české a polské plakáty a samolepky
- projekt je prezentován na <http://www.ekocentrum-natura.d2.cz>
- články v denním tisku

Projekt přispívá:

1. K výchově k ochraně přírody a životního prostředí. K lepšímu poznání zemědělsky využívané krajiny a pochopení nutnosti chránit významné krajinné prvky se záměrem v dalších fázích projektu zlepšit vzhled krajiny výsadbou zeleně (rekonstrukce stávajících remízků nebo výsadba nových, výsadba stromořadí na polních komunikacích či pobřežních porostů u vodních toků). Zlepšení vodního režimu v krajině.
2. K biologickému vzdělávání. K seznámení se s typickou florou a faunou v této krajině (je prováděna inventarizace rostlin a živočichů na remízcích, v potociích a tůňkách ...)
3. Ke spolupráci českých a polských mladých přírodovědců (pedagogů) při porovnávání výsledků zjištěných na svém území. Jedná se především o pěstování vztahů mezi národy. Dosavadní zkušenosti svědčí o tom, že v tomto směru je efekt více než příznivý.
4. Výsledky průzkumu českých a polských žáků, studentů a pedagogů, mohou sloužit jako informace pro odbory ochrany životního prostředí obou stran. Návrh biokoridoru byl předán vedoucímu odboru ochrany přírody na OÚ.

Myslím, že naše zkušenosti z realizace projektu mohou být inspirací pro jiné.

PaedDr. Marcela Kubačková, Opava